

Kuva: Sari Lehtelä

Kauaksi kotoa – taustamateriaalia ja videolinkkejä pakolaisuudesta

Johdanto

“We are facing the biggest refugee and displacement crisis of our time. Above all, this is not just a crisis of numbers; it is also a crisis of solidarity.”

Ban Ki Moon, YK:n pääsihteeri.

Vuodesta 2015 lähtien on puhuttu pakolaiskriisistä. Meille on voinut tulla kuva, että ongelma on kotikulmillamme. Kriisi on kuitenkin oikeasti maissa, joista paeetaan ja näiden naapurimaissa. Sanojen käyttö on vahva ase. Ne voivat joko saada meidät havahtumaan maailman ongelmiin, tai ne voivat saada meidät unohtamaan vastuumme ja asian tarkastelun laajemmasta perspektiivistä. Puhe pakolaistulvista ja pakolaiskriiseistä saa helposti maiden hallitukset nostattamaan yhä korkeampia muureja, käytännöllisiä tai aatteellisia, maidensa rajoille. Polarisatio ja vastakkainasettelu yleistyy ja Eurooppaan saapuneet uudet tulokkaat kohtaavat yhä suurempia haasteita tulla hyväksytyiksi osaksi yhteiskuntaa. Väärä tieto leviää myös helposti ja ennakkoluulot kasvavat.

Samaan aikaan on kuitenkin saatu paljon hyvää aikaan paikallistasolla. Monet koulut ovat nostaneet esille maailman pakolaisongelman ja antaneet globaalikasvatusta ja empatiakasvatusta. Seurakunnat ovat aktiivisesti toimineet pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamisessa ja kohtaamisessa.

Tämän virikemateriaalin kautta tuodaan esille tietoa pakolaisuusaiheesta ja toiminnallisia tehtäviä joita voidaan käyttää kouluissa ja seurakunnissa. Opettaja tai ohjaaja voi soveltaen käyttää materiaaleja oman ryhmänsä kanssa.

Kuva: Rauli Virtanen

Kuka on pakolainen?

Pakolainen – turvapaikanhakija – kiintiöpakolainen

Kun turvapaikanhakijoita rupesi tulemaan Suomeen suuremmissa määrissä vuonna 2015, aiheutti sana pakolainen paljon keskustelua ja vastakkainasettelua mediassa ja muualla. Monet olivat sitä mieltä, että sana pakolainen ei vastannut tulijoita. Olisikin ollut syytä heti selventää keskusteluissa, että tulijat ovat turvapaikanhakijoita, joista vain pienempi osuus lopulta saa pakolaisstatuksen. Osa tulijoista saa toissijaista suojelua ja osa ei ole suojelun tarpeessa, ja heidät palautetaan. Alla lyhyesti termit selitettynä:

- **Pakolainen** on henkilö, joka nauttii kansainvälistä suojelua oman kotimaansa ulkopuolella.
- **Turvapaikanhakija** on henkilö, joka hakee turvaa vieraasta maasta.
- **Kiintiöpakolainen** on saanut pakolaisen aseman jo ennen vastaanottavaan maahan saapumistaan.

Turvapaikka

Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus hakea **turvapaikkaa**, eli turvaa vieraasta valtiosta. Vain pienelle osalle turvapaikanhakijoista myönnetään YK:n pakolaissopimuksen mukainen pakolaisstatus, joka perustuu henkilökohtaiseen vainoon. Turvapaikanhakija voi kuitenkin saada oleskeluluvan muistakin syistä.

Pakolainen

YK:n pakolaissopimuksen mukaan **pakolainen** on henkilö, joka kotimaassaan on joutunut vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, sosiaalisen aseman tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Hän oleskelee kotimaansa ulkopuolella eikä onnistu saamaan suojaa omasta maasta. Pakolainen voi hakea ja saada turvapaikan, tai hänet voidaan sijoittaa **kiintiöpakolaisena** pakolaisleiristä turvalliseen maahan. Kiintiöpakolaiset valitaan YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n leireiltä haastattelujen perusteella. Suomi on vastaanottanut noin 750–1050 kiintiöpakolaista vuodessa (1050 vuonna 2015, vuoden 2016 kiintiö on 750).

Pakolaista ei saa palauttaa sellaiseen paikkaan, jossa hänen henkeään uhataan. Varsinaisia pakolaisia on maailmassa tällä hetkellä yli 21 miljoonaa. **Maansisäiset pakolaiset** eli evakot ovat ihmisiä, jotka ovat joutuneet jättämään kotinsa, mutta eivät ole poistuneet kotimaastaan. Maansisäisiä pakolaisia on maailmassa noin 41 miljoonaa. Turvapaikanhakijoita puolestaan on päälle 3 miljoonaa.

Muita syitä pakenemiseen ja oleskelulupa

Ihmiset voivat lähteä pakoon myös monista muista syistä, esimerkiksi sodan tai ympäristökatastrofin takia. Ihminen joka on paennut muusta syystä kuin vainon takia voi perustellusta syystä saada oleskeluluvan toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella. Turvapaikanhakija on kesäkuuhun 2016 asti voinut saada oleskeluluvan humanitaarisen suojelun perusteella Suomessa, mikäli hän ei voi palata kotiin sodan tai ympäristökatastrofin vuoksi. Aiemmin myönnettyt humanitaarisen suojelun luvat poistettiin myös kesäkuussa 2016, eli ihminen, jolla on ollut oleskelulupa tämän perusteella, menetti oleskelulupansa. Turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella, jos häntä uhkaa kotimaassa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

Voit lukea lisää termeistä osoitteissa:

<http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/> ja

http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html

Miksi lähdetään pakoon?

Virikekeskustelu:

Miksi pakolaiset lähtevät pakoon?

Yleisimmät syyt pakoon ovat:

Vaino. Ihminen voi tulla vainotuksi esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisensa, etnisyytensä tai uskontonsa takia. Esimerkiksi Irakista pakeni ISISin hallinnoimilta alueilta vuonna 2014 suurin osa Irakin kristityistä vainon takia. Iranissa kristityksi kääntynyt joutuu jopa kahdeksaksi vuodeksi vankilaan.

Väkivalta ja konfliktit ovat yhä yleisempiä paon syitä. Esimerkiksi Kolumbian noin 60 vuotta kestäneessä sisällissodassa on melkein seitsemän miljoonaa ihmistä paennut kodeistaan. Syyria, Afganistan, Somalia, Irak, Sudan ja Etelä-Sudan, Kongon demokraattinen tasavalta ja Myanmar kuuluvat niihin maihin joista on paennut miljoonia ihmisiä viime vuosina.

Kolumbian pitkittyneessä konfliktissa monet ihmiset alkuperäiskansojen kylistä pakenivat kaupunkeihin, ja monet ovat nyt rauhansopimuksen edetessä palautumaan kotiin.

Ympäristön muutokset, kuten kuivuus ja tulvat ajavat myös ihmisiä pakoon. Myös Syyrian ja Irakin ongelmien taustalla on ympäristöön liittyviä muutoksia. Syyriassa konfliktia edeltävinä vuosina oli poikkeuksellisen suuri kuivuus, joka ajoi paljon ihmisiä pakoon maaseudulta kaupunkiin. Kaupungeissa suurten ihmismäärien tyytymättömyys hallintoon aiheutti mielenosoituksia, jotka yltyivät lopulta konfliktiksi. Ilmastonmuutos tulee tulevaisuudessa ajamaan yhä suurempia määriä ihmisiä pakoon. Arviolta 250 miljoonaa ihmistä tulee pakenemaan ilmastonmuutoksen takia vuoteen 2050 mennessä.

Konfliktit monimutkaistuvat

Viimeisten vuosien aikana maailman konfliktit ovat tulleet yhä monimutkaisemmiksi ja pitkäkestoisemmiksi. Näihin kuuluvat muun muassa Syyrian, Irakin ja Kongon demokraattisen tasavallan konfliktit. Ihminen ei jätä kotiaan jos siellä on hyvä olla. Ihmiset pakenevat sotaa, väkivaltaa ja turvattomuutta, riistoa, syrjintää ja myös huonoja oloja. Esimerkiksi koulut voi olla suljettu, tai voivat olla kiinni, terveydenhoito ei toimi, työmahdollisuuksia ei ole.

Vuoden 2015 alussa YK:n pakolaisjärjestö UNHCR oli saanut vain noin puolet tarvitsemastaan rahoituksesta kerättyä. Tästä syystä pakolaisleirit kärsivät puutteista. Pakolaisten ruoka-annoksia jouduttiin vähentämään. Hankalat olot leireillä aiheuttivat lopuksi sen, että pakolaiset lähtivät liikkeelle Eurooppaa kohti. Turvapaikkaa ei voi nimittäin anoa Euroopan ulkopuolella paitsi, jos kuuluu pieneen osaan onnekkaita kiintiöpakolaisia, joita valitaan haastatteluiden perusteella UNHCR:n pakolaisleireistä. Pakolaiset asuvat UNHCR:n leireillä keskimäärin 17 vuotta. Monessa maassa heillä ei ole tänä odotusaikana oikeutta tehdä työtä.

Suurin osa pakoon lähteneistä asuu oman maansa sisällä. Suurin osa muihin maihin paenneista ihmisistä asuu naapurimaassa. Harvalla on mahdollisuus tai varaa lähteä kauemmaksi. Mitä kauemmaksi lähtee, sen vaikeampaa voi myös olla sopeutua uuteen paikkaan tai palata omaan maahan.

Virikekeskustelu yläkoululaisille:

Onko nykypäivän pakolaisuus samanlaista kuin Suomen talvisodan aikana?

Linkistä voitte katsoa lyhyen Ylen animaation ”Miksi Suomen talvisotaa ja Syyrian sotaa ei voi verrata”:

<http://kioski.yle.fi/omat/miksi-talvisotaa-ja-syyrian-sotaa-ei-voi-verrata-teimme-animaation>

Yläkoululaiset voivat myös katsoa seuraavat tunteita herättävät videot. Niissä kuvitellaan, minkälaista pakolaisuus voisi olla myös meille eurooppalaisille, jos meille tulisi tilanne, joka ajaisi meidät pakoon. Toinen video on jatkoa ensimmäiselle. Kaksi ensimmäistä videota on tuottanut Pelastakaa Lapset ry:n kansainvälinen osasto. Kolmas video on Amnesty Internationalin tuottama.

<https://www.youtube.com/watch?v=RBQ-loHfimQ> – the Most Shocking Second a Day Video <https://www.youtube.com/watch?v=nKDgFCojiT8> – Still the Most Shocking Second a Day Video

https://www.youtube.com/watch?v=_OUpsWCvE38 When you don't exist

Seuraava video on myös tunteita herättävä ”People of nowhere” (tuottaja Lior Sperandeo 2015). Video sopii yläkoululaisille.

<https://www.youtube.com/watch?v=sWUx-5sLNxU&feature=youtu.be>

Yllä olevat videot herättävät varmasti paljon tunteita. On tärkeää, että opettajan johdolla käydään purkukeskustelua niiden jälkeen ja oppilaat saavat kertoa, mitä tunteita ja ajatuksia videot herättivät. Tuntuuko oppilaista videoiden jälkeen siltä, että ihmisarvo ja ihmisoikeudet toteutuvat?

Missä pakolaiset ovat?

Virikekeskustelu:

Mistä maista tiedät tulleen eniten ihmisiä pakoon Eurooppaan viime vuosina?

Mistä maista paetaan?

Maailmassa on tällä hetkellä yli 65 miljoonaa ihmistä paossa. Heistä yli puolet on lapsia. Linkistä avautuvassa kartassa näkyvät ne seitsemän maata, joista on tullut eniten pakolaisia/turvapaikanhakijoita Eurooppaan vuoden 2015 aikana. Kartan oikealta reunalta löytyy pieni nuoli, jolla voi zoomata lähemmäs. Klikkaamalla maata näkyy, montako ihmistä sieltä on vuoden 2015 aikana (tammikuuhun 2016 asti) tullut Eurooppaan.

<http://www.targetmap.com/viewer.aspx?reportId=48288>

Keskustelkaa, miksi näistä maista paetaan.

*Missä maissa on eniten kotimaastaan lähteneitä pakolaisia?
Entä voitteko arvata missä on eniten sisäisiä pakolaisia?
Tai missä on eniten turvapaikanhakijoita?*

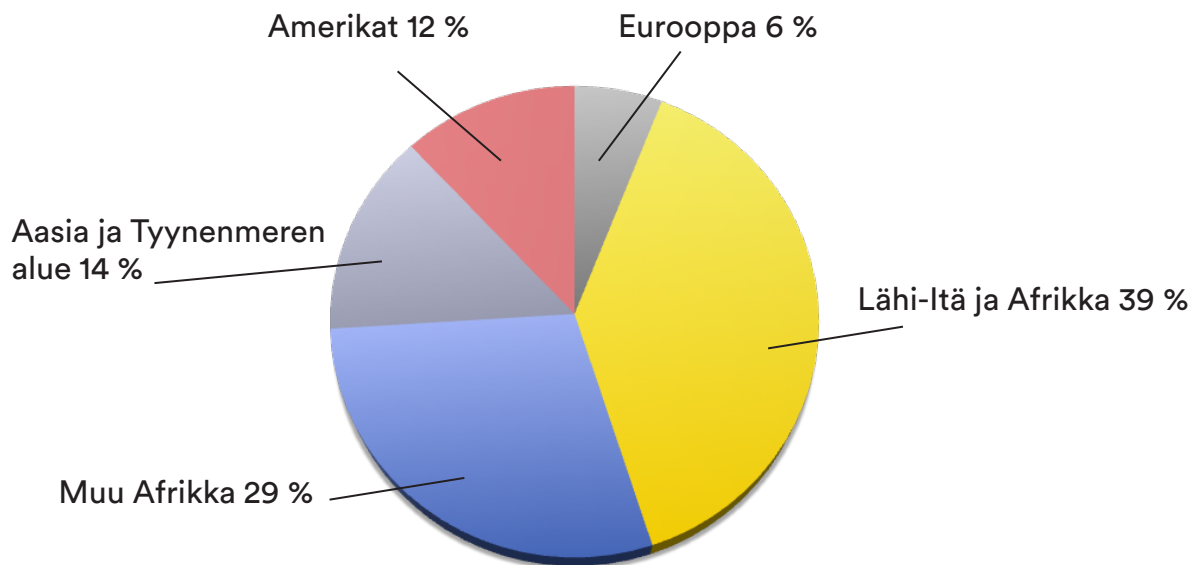
Vastauksia kysymyksiin löytyy kartasta:

<http://www.zeemaps.com/view?group=2059251&x=-12.392578&y=33.076212&z=16>

Maat, jotka ottavat vastaan eniten pakolaisia

UNHCR:n mukaan suurin osa, melkein 90 prosenttia, maailman pakolaisista asuu köyhissä ja keskitulon maissa. Vuoden 2015 UNHCR:n tilastojen mukaan 6 % pakolaisista asuu Euroopassa.

Osuus maailman pakolaisista

Eniten pakolaisia lähtee Syyriasta, Afganistanista, Somaliasta, Sudanista ja Etelä-Sudanista. Yli puolet maailman pakolaisista on lähtenyt Syyriasta, Somalias- ta ja Afganistanista. Maailman suurimmat vastaanottajamaat ovat Turkki (noin 3 miljoonaa), Pakistan (lähemmäs 2 miljoonaa), Libanon (yli miljoona), Iran (melkein miljoona), Etiopia (yli 700 000) ja Jordania (yli 600 000). Väkilukuun suhteutettuna pakolaisia on eniten Libanonissa. Eniten kotimaastaan paenneita asuu Pakistanissa, Turkissa ja Libanonissa.

Katso seuraavaa karttaa <http://www.lucify.com/the-cost-of-displacement/> vuodelta 2015. Valkoinen piste edustaa 5 000 pakolaista, punainen piste edustaa 5 000 maansisäistä pakolaista. Maiden nimet näkyvät kun liikutat hiirtä maiden päällä.

Mitä voit päätellä kartasta pakolaistilanteesta?

Vinkki:

Kartalla näkyy esimerkiksi se, että sotaisissa tai levottomissa maissa (esim. Syyria, Irak, Somalia, Afganistan, Kolumbia, Nigeria, Jemen) on paljon sisäisiä pakolaisia (punaiset) ja että naapurimaassa on paljon pakolaisia (valkoiset).

Reportaasi pakolaisleiriltä Tansaniasta

Jos osaat ruotsia, voit katsoa seuraavalla interaktiivisella sivulla, millaista on pakolaisleirillä Tansaniassa: <http://globalportalen.org/artiklar/reportage/kliv-in-i-ett-av-varldens-storsta-flyktinglager>. Tansaniaan saapui vuonna 2015 noin 100 000 pakolaista Burundista. Keniaan ja Ugandaan on saapunut paljon pakolaisia muualta Afrikasta, erityisesti Kongon demokraattisesta tasavallasta, jossa on aseellisia selkkauksia ollut jo pitkään. Ugandassa pakolaisille annetaan pieni maatilkku, jolla he saavat viljellä ruokaa ja pieni rakennus, jossa asua. Uganda on köyhä maa, mutta siellä asuu kuitenkin yli puoli miljoonaa pakolaista.

Monet paossa olevat kuuluvat syrjittyihin väestöryhmiin, kuten Myanmarin Rohingyat, tai Kolumbian sisäisten pakolaisten enemmistönä olevat alkuperäiskansat ja afrokolumbialaiset. Monessa maassa, jossa pakolaisia ja maansisäisiä pakolaisia on eniten, on aseellisia selkkauksia tai ääriliikkeitä (esim. al Shabaab Somaliassa, Isis Syyriassa ja Irakissa, Taleban Afganistanissa, Boko Haram Nigeriassa). Monessa maassa on myös kiistoja luonnonvaroista ja elinkeinoista (esim. kuivuus Sudanissa, maanviljelijöiden ja paimentolaisten kiistat Nigeriassa).

Syyria

Syyrian sisällä on noin 7 miljoonaa maansisäistä pakolaista. Syyrian sisäisillä pakolaisleireillä ei monesti ole vettä eikä sähköä. Naapurimaissa (Libanon, Jordania, Turkki) asuu yli neljä miljoonaa syyrialaista pakolaista. Esimerkiksi Jordanian Zaatarin pakolaisleiri perustettiin neljä vuotta sitten ja on nykyään Jordanian viidenneksi suurin kaupunki (vaikka onkin pakolaisleiri). Suuri osa Syyrian pakolaisista asuu Libanonissa. Siellä ei ole pakolaisleirejä, vaan ihmiset asuvat enimmäkseen tuttavien luona, vuokralla tai itse pystytetyissä teltoissa. Libanonissa Syyrian pakolaisia kohdellaan monesti huonosti, esimerkiksi naiset joutuvat monesti prostituution uhreiksi ja lapset joutuvat työskentelemään rankoissa työoloissa.

Miljoona pakolaista on vuonna 2015 lähtenyt Eurooppaan, suurin osa heistä syyrialaisia. Vuoden 2016 alkupuolella hukkui 300 ihmistä yrittäessään päästä Turkista Kreikkaan. Vuonna 2015 hukkui noin 3000 ihmistä. Syksystä 2015 lähtien joka päivä on kaksi lasta hukkunut ylittäessään Välimeren. Vuoden 2016 kesään saakka hukkui 3000 siirtolaista ja pakolaista Välimeren.

Maiden välisillä rajoilla on pystytetty aitoja yhä useammin. Pakolaiset ja heitä kuljettavat salakuljettajat löytävät kuitenkin aina uusia reittejä, luultavasti vieläkin vaarallisempia kuin vanhat. Yläkoululaiset voivat katsoa vuoden 2015 yleisimpiä reittejä linkistä: <http://storymaps.esri.com/stories/2016/the-uprooted/>

Irak

Irakissa on 3–4 miljoonaa maansisäistä pakolaista. Suuri osa heistä asuu autonomisella Kurdistanin alueella, joka on joutunut ottamaan vastaan suuria pakolaismääriä muualta maasta. Suurin osa viime vuosina maasta paenneista asuu naapurivaltioissa. Irakista on tullut Suomeen pakolaisia 1980-luvulta lähtien, jolloin Saddam Hussein hallitsi. Vuoden 2015 liikkeelle lähteneistä irakilaisista turvapaikanhakijoista verraten iso määrä tuli Suomeen, paljolti johtuen siitä, että Suomi oli aiemmin ottanut vastaan irakilaisia. Irakilaisia pakolaisia lähti maasta isoin joukoin vuonna 2014 kun Isis valloitti suuria osia maasta. Kristittyjä oli aiemmin Irakissa noin 2 miljoonaa mutta 2015 jälkeen heitä oli enää jäljellä noin 200 000.

Irakin nykyiset ongelmat eivät kuitenkaan johdu vain Isisin terrorista. USA miehitti Irakin vuonna 2003 ja hajotti Saddam Husseinin sunnihallinnon. Miehityksen seurauksena maahan tuli valtatyhjiö ja maa jakautui syvästi shiia- ja sunniväestön valtakamppailun seurauksena. Shiiahallinto nousi valtaan ja niin sanottu sektarianismi (konfliktit shiiojen ja sunnien välillä) paheni 2006 jälkeen. Nykypäivän väkivaltaisuuDET ovat jatkoa tälle konfliktille. Maan väestöstä valtaosa on shiioja. Suomeen viime vuosina tulleista turvapaikanhakijoista osa on sunneja, osa shiioja ja pienempi osa kurdeja. Suomessa on sunni- ja shiia-irakilaisilla myös haasteita tulla toimeen keskenään johtuen viime vuosikymmenen pahentuneesta konfliktista. Irak on syvästi jakautunut maa.

Somalia

Somalian pakolaisista suurin osa asuu Keniassa, Etiopiassa ja Jemenissä. Jemenissä on tällä hetkellä aseellinen selkkäus ja maailman suurin humanitaarinen kriisi Syyrian ohella. Jemenissäkin on paljon maansisäisiä pakolaisia ja muualle pyrkiviä. Somaliasta tuli 1990-luvulla verraten iso määrä pakolaisia Suomeen. Viime vuosina Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista suuri osuus on somaleja (irakilaisten ja afgaanien ohessa). Somaliassa on pitkään vallinnut poliittinen sekasorto. Maassa toimii myös ääri-islamalainen terroristijärjestö al Shabaab, joka ajaa ihmisiä pakoon.

Afganistan

Afganistanin kolmesta miljoonasta pakolaisesta suurin osa asuu Pakistanissa, jossa kärsitään myös ääriliikkeiden selkkauksista. Pakistan on enemmistömuslimimaa ja siellä vainotaan muiden uskontojen edustajia. Afganistanilaisia pakolaisia asuu paljon myös Iranissa. Iran ja Afganistan ovat maita, joissa kristityiksi kääntyneet kohtaavat paljon vainoa. Afganistanista Eurooppaan viime vuosina tulleista turvapaikanhakijoista suuri osa kuuluu etniseen hazaravähemmistöön, jota myös vainotaan ja syrjitään. Kuitenkin monet hazarat saavat Suomessa kielteisen turvapaikkapäätöksen. Osa heistä on Suomessa kääntynyt kristityiksi, jolloin heillä on vielä suurempi uhka tulla vainotuksi kotimaassaan. Afganistanissa toimii ääri-islamistinen Taliban, ja Isis on myös levittäytynyt sinne. Talibanit ovat erityisesti vainonneet hazaroita viime vuosina.

Kolumbia

Maansisäisiä pakolaisia on toiseksi eniten **Kolumbiassa** (melkein 7 miljoonaa). Siellä on ollut sisällissota jo yli 50 vuoden ajan. Kansa hylkäsi rauhansopimuksen syksyllä 2016 erittäin pienellä enemmistöllä. Hallitus muokkasi rauhansopimusta syksyllä ja hyväksyi sen vuoden loppupuolella. Ihmiset toivovat pystyvänsä palaamaan kotiinsa vähitellen.

Seuraavissa videoissa <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/08/29/leirielamaa-kyangwalin-lapset> (kolme videota, kukin noin 10 minuuttia pitkä, alakoulun ylimmistä luokista ylöspäin) voi tutustua siihen, millaista elämä voi olla pakolaisleirillä. Videot sijoittuvat Ugandaan, jossa asuu paljon Sudanista ja Kongosta paenneita pakolaisia. Videot on tuottanut Pakolaisapu.

Lukioikäisille ja aikuisille sopii yli tunnin kestävä pysäyttävä dokumentti UNHCR:n pakolaisleireistä, <http://www.arte.tv/guide/en/060822-000-A/welcome-to-refugeeistan>. Pakolaiset asuvat leireillä keskimäärin 17 vuotta, monesti ilman työnteke-oikeutta.

Yläkoululaiset voivat myös katsoa seuraavaa animoitua artikkelia <http://story-maps.esri.com/stories/2016/the-uprooted/>, jossa on kuvia esimerkiksi Zaatarin pakolaisleiristä Jordaniassa sekä karttoja pakolaisten reiteistä Eurooppaan vuonna 2015. Linkistä löytyy myös tilastoja niistä maista, joista vuosien 2014–2015 aikana lähti eniten pakolaisia. Nämä maat ovat: Syyria (yli 4 miljoonaa), Afganistan (melkein 3 miljoonaa), Somalia (yli miljoonaa), Sudan (noin 700 000) ja Etelä-Sudan (yli 600 000). Linkissä voi katsoa, mihin maihin nämä pakolaiset ovat enimmäkseen paenneet (suurin osa asuu oman maansa naapurimaassa).

Maailman pakolaistilanteesta voi myös katsoa englanninkielisiä graafeja UNHCR:n sivuilta: <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

Voivatko pakolaislapset käydä koulua?

Puolet alakoulun ulkopuolella

Vain puolet maailman pakolaislapsista käy alakoulua ja vain neljäsosa pakolaisnuorista toisen asteen koulua. Esimerkiksi Pakistanissa pakolaistyöt menevät usein naimisiin ja tulevat raskaiksi. Jopa 90 prosenttia heistä keskeyttää koulun. Tällä hetkellä eri maissa on 3 miljoonaa syyrialaislasta, jotka eivät käy koulua. Pakolaislapsille kouluun pääsy tarjoaisi paitsi tietoa myös turvaa ja lohtua elämään.

Koulussa vai töissä?

Ennen sotaa 99% lapsista, eli melkein kaikki, Syyriassa kävi koulua. Turkissa vain joka viides syyrialaislapsista käy koulua. Turkissa on 600 000 syyrialaislasta, jotka eivät käy koulua, vaan työskentelevät jopa yli 10 tunnin pituisia päiviä. Koulua käyvistä suuri osa työskentelee koulun jälkeen iltamyöhään. Pakolaisleireillä asuvista lapsista suurin osa käy koulua. Turkissa kuitenkin pääosa pakolaisista asuu leirien ulkopuolella. Ne, jotka käyvät koulua joutuvat helposti syrjityiksi kouluissa. Turkkilaiset koulut ovat hyvin kilpailuhenkisiä ja turkkilaisvanhemmat valittavat, että syyrialaislapset hidastavat opetusta. Ruotsinkielisessä artikkelissa on video syyrialaislapsista Turkissa. <http://svenska.yle.fi/artikel/2016/05/16/svenska-yle-i-turkiet-syriska-barn-jobbar-med-svaltton>

Turvapaikanhakijat joutuvat Turkissa odottamaan vuosia sitä, että heidän hakeuksensa käsiteltäisiin. Odottaessaan he saavat hyvin vähäistä tai eivät minkäänlaista tukea elämiseen tai suojan saamiseksi.

Turkki ei myönnä Euroopan ulkopuolelta tuleville pakolaisille täyttä pakolaiss-tatusta, eikä heille tarjota kotouttamista. Toisaalta myöskään kansainvälinen yhteisö ei ole kyennyt tarjoamaan riittävästi kiintiöpaikkoja Turkissa oleville pakolaisille. Siksi Turkissa olevat pakolaiset ovat jumissa. Heillä ei ole mahdollisuuksia rakentaa uutta elämää Turkissa, mutta he eivät pääse myöskään muualle. <https://www.amnesty.fi/amnesty-turkki-ei-kykene-tarjoamaan-pakolaisille-perussuojaa-tai-oikeuksia/>

Libanonissa on myös 400 000 pakolaislasta. Monet heistä asuvat telttakylissä, koska Libanonissa ei ole pakolaisleirejä. Telttakylät eivät voi tarjota suojaa, joten kouluun pääsy toisi lapsille sekä suojaa että mahdollisuuden kehittyä.

Pakomatalla

Vuonna 2014 suuret määrät syyrialaisia ja irakilaisia pakeni kotimaastaan. Iso osa heistä jäi asumaan Libanoniin sukulaisten tai tuttavien luo. Osa pakeni Jordaniaan ja asettui pakolaisleireille, joista on jo kasvanut kaupunkimaisia yhdyskuntia kuten Zaatarin leiri, jossa asuu yli 80 000 pakolaista. Osa paenneista saapui Turkkiin, jossa asuu kolme miljoonaa pakolaista. Noin miljoona lähti vuoden 2015 loppuun mennessä Eurooppaan. Useimmat pakoon lähteneet joutuivat ottamaan suuria riskejä matkustaessaan salakuljettajien järjestämissä kyydeissä kuorma-autoilla ja täyteen pakatuilla kumiveneillä.

Alla olevasta linkistä voit lukea yhden pakolaisperheen kertomuksen matkastaan Irakista Suomeen. Artikkelin sopii luettavaksi yläkoululaisille, mutta opettaja voi myös kertoa osia siitä alakoululaisille.

http://yle.fi/uutiset/salakuuljettajia_huijareita_ja_hengenvaaraa__lapsiperheen_matka_irakista_suomeen/8679858

Matka Eurooppaan saattoi kestää useitakin kuukausia, jos rahaa ei ole maksaa salakuljettajille kerralla perille asti. Matkalla monet lapsetkin joutuivat nukkumaan taivaan alla. Alla olevan kuvareportaasin ”Var barn sover” (ruotsalaisen Magnus Wennmanin kuvaamia) tarinat ”Missä lapset nukkuvat” sopivat luettavaksi yläkoululaisille. Alakoululaisille opettaja voi omin sanoin kertoa joidenkin lasten kokemuksia matkalta. Muutamat kertomukset voivat kuitenkin olla alakoululaisille liian pelottavia. Ensimmäisestä linkistä löytyy ruotsiksi toiminnallisia tehtäviä kuviin liittyen (yläkoululaisille). Toisesta linkistä löytyvät kuvat ja tarinat ruotsiksi, ja kolmannessa samat englanniksi.

<http://www.globalamalen.se/skola/skolmaterial/tak-over-huvudet-migrati-on-och-manskliga-rattigheter/>

<http://darbarnensover.aftonbladet.se/>

<http://darbarnensover.aftonbladet.se/chapter/english-version/>

Kuvien ja tarinoiden katselun jälkeen voitte eläytyä pakomatkaan Pakomatka-pelin avulla (tehtävissä). Pelin on kehittänyt Pakolaisapu ry. Peli sopii yläkoululaisille.

Suomen Lähetykseuran työ pakolaisuuden parissa

Jotkut Lähetykseuran työalueista kuuluvat tärkeimpiin pakolaisten vastaanottajamaihin, jotkut taas kuuluvat tärkeimpiin sisäisten pakolaisten asuinmaihiin.

Pakistan

Pakistanissa asuu 1,5miljoonaa afgaania ja 1,5 miljoonaa sisäistä pakolaista. Pakistan kuuluu niihin maailman maihin, joissa tapahtuu eniten uskonnonvapauden liittyvää syrjintää ja selkkauksia. Lähetykseuran työn kautta edistetään muun muassa uskontojen rauhanomaista yhteistyötä. Afganistanin rajan tuntumassa on 15:ssä koulussa järjestetty opetusta siirtolaislapsille ja seurakunta on tarjonnut siirtolaisille väliaikaismajoitusta. Tankin kristillisen sairaalan avoin terveydenhuoltotyö sijoittuu Afganistanin raja-alueelle, jossa liikkuu sekä maan ulkoisia että sisäisiä pakolaisia. Peshawarin hiippakunnassa ylläpidetään lukutupia. Lukutuvissa on mm. pashtunkielistä materiaalia, joka palvelee myös Afganistanin puolelta tulleita.

Syyria

Syyriasta on paennut tähän asti noin 5 miljoonaa ihmistä ja maassa on noin 7 miljoonaa sisäistä pakolaista. Lähetykseura tukee rauhantyötä ruohonjuuritasolla paikallisten kumppaneiden kautta. Oikeudenmukaista kestäväää rauhaa ei voi saavuttaa vain ylhäältä päin ilman ruohonjuuritason työtä. Syyriassa kuten muissa maissa, joista pakolaisia lähtee liikkeelle, marginaaliset ryhmät kärsivät pakolaisuudesta eniten. Marginaalisia ryhmiä ovat: naiset, lapset, vammaiset ja vanhuset, koska nämä eivät pääse pakenemaan. He ovat pakolaiskriisin näkyvimmät kärsijät.

Lähetykseuran tukema rauhantyö Syyriassa antaa syyrialaisille työkaluja verkostoitua ja rakentaa rauhaa ja ruokkii näin toivoa ja mahdollisuuksia rauhan aikaan saamiselle maahan. Vuosien taistelujen myötä syyrialaiset ovat menettäneet toivon rauhasta. Väkivallan ohella toivottomuus ja näköalattomuus ovat olleet suurimpia syitä siihen, miksi syyrialaiset lähtevät pakolaisiksi.

Etiopia

Etiopiassa asuu yli 700 000 pakolaista, jotka ovat useimmiten saapuneet Etelä-Sudanista, Somaliasta ja Eritreasta. Lähetykseura on lähettänyt katastrofiapua pakolaisleirille lähellä Sudanin rajaa loppuvuonna 2014 ja vuonna 2016. Vuonna 2016 lähetettiin katastrofiapua Etiopiaan kuivuuden takia. Etiopia on vuosina 2015 ja 2016 kärsinyt pahimmasta kuivuudesta moneen vuosikymmeneen. Kuivuus aiheutuu el niño-ilmiöstä. Ilmastonmuutostutkijat epäilevät, että el niño-ilmiöstä on tullut useammin toistuva ja voimakkaampi ilmastonmuutoksen takia.

Maailmassa lisääntyvä kuivuus, tulvat ja muut sään ääri-ilmiöt aiheuttavat pakoa maaseudulta ja lisääntyvää kaupungistumista. Kaupungeissa työttömien määrä lisääntyy. Erityisesti lisääntyy työttömien nuorten määrä. Työttömyyden ja näköalattomuuden aiheuttama turhautuminen lisää muuttoliikettä, ja voi myös lisätä

radikalisaation riskiä. Lähetysseuran etiopialainen kumppani Mekane Yesus-kirkko edistää kristittyjen, muslimien ja ortodoksijohtajien välistä kanssakäymistä ja dialogia radikalisoitumisen ennaltaehkäisemiseksi. Tavoitteena on muun muassa tuoda toivoa nuorille, jotta nämä nuoret eivät etsisi toivoa muista maista tai ideologioista.

Lähetysseuran työntekijä Sari Lehtelä kirjoittaa Etiopian pakolaisleireiltä: http://www.suomenlahetykseura.fi/ls_fi/sivut/uutiset/lahetykseuran_hataapu_tavoitti_etelasudanilaiset_pakolaiset/

Tansania

Tansaniassa Lähetysseura on myös tukenut pakolaisleirejä, jonne tuli vuoden 2015 aikana noin 200 000 pakolaista Burundin levottomuuksia pako. Kumppanimme TCRS (Tanganyika Christian Refugee Service) kommentoi: ”Suurimmat haasteet leireillä ovat puhdas vesi ja ruoanlaitto. Vettä pitäisi saada samaan tahtiin kuin väkeä tulee lisää. Entä mistä polttopuita kaikille, kun valtio on kieltänyt katkomasta puita?”.

Tansanian Ndutan leirillä on yli 55 000 ihmistä, eikä sinne oteta enää uusia pakolaisia. Ihmiset asuvat teltoissa, mutta tavoitteena on, että he voisivat rakentaa pieniä savitiilitaloja. Tiilien polttamiseksi tarvitaan kuitenkin vettä ja polttopuita – molemmista on pulaa. Telttojen väleissä on yhteiset vessat ja käsiäpesupaikat. TCRS on rakentanut Ndutaan vesipumpun ja vesipisteitä. Vesi pumpataan leirille läheisestä pienestä joesta.

Leiri on kuin oma pieni kaupunkinsa. Alueella on kaksi alakoulua, yksi yläkoulu. Ne eivät riitä leirin lapsimäärälle.

TCRS järjestää leireillä myös erilaisia aktiviteetteja. Rumpu- ja tanssiryhmä tarjoaa nuorille mahdollisuuden purkaa energiaa ja tuo vähän vaihtelua elämään.

Väestönkasvu on edelleen suuri ongelma monessa Afrikan maassa ja esimerkiksi Nepalissa. Kaikki työ, jota tehdään naisten ja lasten keskuudessa, voi auttaa ylläpitämään yhteiskuntien ja ympäristön kantokykyä. Joissakin maissa lasten osuus on erityisen suuri, koska vanhemmat ovat kuolleet hiv:iin tai aids:iin.

Kuva: Katri Kuusikallio

Zimbabwe

Lähetysseura on Zimbabwessa tukenut kahtatoista isoäitiryhmää, jotka puolestaan ovat tukeneet 500 lasta, joista monet ovat aids-orpoja. Isoäidit huolehtivat lasten koulunkäynnistä, vapaa-ajan toiminnasta ja heidän fyysisistä ja henkisistä tarpeistaan. Nämä naiset ovat hieno esimerkki siitä, miten tärkeää on luoda lapsille toivoa ja uusia mahdollisuuksia.

Kolumbia

Kolumbiassa on melkein 7 miljoonaa sisäistä pakolaista, jotka ovat paenneet kotinsa noin 60 vuotta kestäneessä konfliktissa. Monet heistä kuuluvat Kolumbian vähemmistöihin, kuten alkuperäiskansoihin tai orjien jälkeläisiin afrokolombialaisiin. Maansisäiset pakolaiset (myös lapset) ovat alttiimpaa joutua värvätyksi sissiliikkeeseen, huumekauppaan tai prostituutioon. Pakolaisiin kohdistuu myös ennakkoluuloja ja rasismia. Kolumbian rauhanneuvotteluissa valmistetaan myös maansisäisten pakolaisten kotiinpaluuta. Lähetysseura tukee maansisäisten pakolaisten ihmisoikeuksien toteutumista Luterilaisen Maailmanliiton kautta.

Etelä-Afrikka

Etelä-Afrikassa on 3 miljoonaa maahanmuuttajaa, joista jopa 1 miljoonaa on pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. He kohtaavat paljon rasismia. Etelä-Afrikassa on myös paljon kiistoja maankäyttöön ja omistukseen liittyen. Vaikka apartheid lakautettiin kaksikymmentä vuotta sitten, on edelleen suurin osa maasta valkoisten maanomistajien omistuksessa. Lähetysseuran tukema Etelä-Afrikan kirkko käy rauhanomaista dialogia muun muassa maakonflikteissa ja maahanmuuttajiin kohdistuvissa kiistoissa ja selkkauksissa.

Monet maailman pakolaisista ovat alun perin lähteneet liikkeelle maaseudulta. Maailman köyhimmistä ihmisistä suurin osa asuu maaseudulla ja saa elinkeinonsa maataloudesta. Monet heistä eivät kuitenkaan omista maata, tai omistavat sitä liian vähän perheensä elättämiseksi. Lähetysseuran työn kautta lisätään uusia elinkeinomahdollisuuksia köyhille maaseudun asukkaille. Tällainen työ parantaa köyhien ihmisten keinoja jäädä kotiinsa asumaan ja siten voi myös vähentää muuttoliikkeitä ja pakolaisuutta.

Keskustelua:

Pohtikaa neljän hengen ryhmissä miten länsimaat liittyvät pakenemisen syihin. Keskustelun jälkeen puretaan keskustelu koko ryhmän kesken. Opettaja voi saada vinkkejä alla olevasta tekstistä.

Länsimaat ja pakolaisuus

Länsimaiden osallisuus ilmastonmuutokseen on melko ilmeinen, mutta köyhyyden ja konfliktien taustalla oleva osallisuus on monimutkaisempi. Siirtomaa-ajalta peräisin oleva valtiojako, aseiden vienti ja luonnonvarojen hankkiminen konfliktialueilta ovat kuitenkin olennaisia tekijöitä monien konfliktien taustalla. Esimerkiksi Lähi-idän konfliktimaihien tulee paljon aseita länsimailta. Suomi vie paljon aseita Saudi-Arabiaan.

Me länsimaalaiset olemme osa maailman epäoikeudenmukaisia ja eriarvoistavia rakenteita. Maailman väestöstä 1% omistaa 50% maailman rikkauksista, yhtä paljon kuin loput 99% yhteensä. Köyhin 50% väestöstä omistaa puolestaan vain 1% varallisuudesta. Meidän vastuumme ja velvollisuutemme on jakaa heille, joilta on riistetty heidän oikeudenmukainen osuutensa.

Kaikki työ, jota tehdään oikeudenmukaisemman talouden puolesta, sellaisen ympäristön puolesta, joka olisi paremmin sopeutunut ilmastonmuutokseen, vaihtoehtoisten elinkeinomahdollisuuksien puolesta ja ihmisoikeuksien puolesta, on avain myös pakolaisuuden vastaiselle työlle. Työmme on luoda toivoa!

Valmiita ja helppoja ratkaisuja ei ole. Auttaminen voi toisaalta olla pakolaisten auttamista (esim. turvapaikan myöntäminen Euroopassa) ja toisaalta pakolaisuutta aiheuttaviin syihin puuttumista. Nämä eivät ole toisiaan poissulkevia auttamisen muotoja, vaan rinnakkaisia toimintatapoja.

Kotoutuminen Suomeen

Osaksi suomalaista yhteiskuntaa

Kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen, hänellä on tarve oppia tuntemaan Suomea ja suomalaisia, ja oppia tulemaan osalliseksi suomalaista yhteiskuntaa. Tätä oppimisvaihetta kutsutaan kotoutumiseksi. Maahanmuuttajilla on oikeus osallistua yhdenvertaisesti ja aktiivisesti yhteiskuntaan. Silloin voidaan parhaiten ehkäistä heidän syrjäytymistään ja eri väestöryhmien välisiä ongelmia.

Kotoutumiseen kuuluu löytää maahanmuuttajalle asunto, koulutusta ja työtä. Alkuvaiheessa maahanmuuttajilla on tarve saada tarpeeksi tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Ensin otetaan selvää, millainen kielitaito, koulutus ja työkokemus maahanmuuttajalla on. Kotoutuminen on näiden lisäksi myös henkistä kotiutumista, sitä, että henkilö tuntee olevansa hyväksytty ja osa yhteiskuntaa.

Lapset, nuoret ja naiset

Lasten ja nuorten koulutus on tärkeää kotoutumisessa. Lapsille tulee antaa mahdollisuus varhaisessa vaiheessa oppia suomen- tai ruotsinkieltä ja suomalaista kulttuuria. Lapsille tulee kuitenkin myös samalla tarjota mahdollisuus saada oman äidinkielen opetusta. Kun lapsi tuntee oman kulttuurinsa ja äidinkielensä hyvin, pystyy hän myös paremmin kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja olemaan osa sitä. Maahanmuuttajalapsen koti ja perhe ovat tärkeitä kotoutumisessa.

Maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen on myös tärkeää panostaa. Ilman riittävää tukea kielen opiskelussa ja koulutuksessa he jäävät helposti muuten vain kotiin hoitamaan lapsia, jolloin heidän on vaikeampaa päästä osallistumaan yhteiskuntaan.

Kotoutuminen vie aikaa

Kotoutuminen voi kestää pitkään. Maahanmuuttaja voi sopeutua nopeammin ja paremmin, kun hän pystyy osallistumaan yhteiskuntaan arjessa. Tämä voi tapahtua esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa, harrastuksissa ja työelämässä. Mutta se voi tapahtua myös kadulla, kaupassa, kirkossa tai missä vain, missä maahanmuuttaja on tekemisissä suomalaisten kanssa. Mitä paremmin suomalaiset hyväksyvät maahanmuuttajat ja kohtelevat heitä tasavertaisesti, sitä paremmin maahanmuuttajan mahdollisuus on kotoutua hyvin. Yksinkertaisesti on kyse siitä, että olen ihminen ihmiselle. Kohdellaan toista niin kuin haluaisimme itse tulla kohdelluksi. Mitä paremmat välit eri ryhmien välillä on, sitä turvallisempi yhteiskunta on.

Kotoutuminen ei ole vain kuntien ja viranomaisten ja opettajien tehtävä. Jokainen suomalainen voi olla mukana auttamassa maahanmuuttajia kotoutumaan.

Lukekaa (opettaja lukee otteita alakoululaisille) alla olevista artikkeleista miten Kemiönsaaren Taalintehtaalla ja Helsingissä on kotoutettu turvapaikanhakijoiden lapsia:

http://yle.fi/uutiset/syyrialaisien_kotouttaminen_on_saanut_taalintehtaalla_hyvan_alun/8757921

<http://www.valomerkki.fi/aiheet/kaupunki/koulussa-opitaan-suomea-ja-suomea>

Keskustelukysymyksiä/tehtävä artikkeleihin liittyen:

Mitä hyviä kokemuksia tuli esille sekä turvapaikanhakijoiden että suomalaisten osalta? Mitä haasteita? Oltiin näihin varauduttu?

Yläkoululaiset voivat myös katsoa seuraava videon Rain is beautiful (Tuottaja: Nick Francis and Marc Silver, Amnesty International) 2012 / 7:53. Tämä on hyvä kurkistus matkaan pakolaisleiriltä Eurooppaan (Ruotsiin). Videossa somalipoika oppii muun muassa mitä margariini on.

<https://vimeo.com/47612730>